

Katarina
KLAKOČAR
ZAGER

POUK GRŠČINE V
NEMATURITETNEM MODELU

Grščino poučujem v 3. letniku in sicer 9 dijakov, ki so si jo izbrali v okviru izbirnih predmetov. Pouk grščine je omejen na dve uri tedensko, kar pomeni 70 ur v celem šolskem letu. Govorimo torej o skrajšani verziji programa za pouk grščine: dve uri v 3. letniku in mogoče! dve uri v 4. letniku, pri čemer je potrebno upoštevati dejstvo, da se večina dijakov v zadnjem letniku raje odloči za tisti predmet, ki ga bodo opravljali pri maturi. Najverjetneje bo naš program obsegal tako le 70 ur.

Tu se zastavlja vprašanje, kaj je dijakom mogoče ponuditi v tako kratkem in omejenem času, da bi vendarle lahko kar najbolje spoznali lepoto še drugega klasičnega jezika (latinščine se učijo vsa štiri leta).

Zame osebno je prva izkušnja poučevanja grškega jezika zelo zanimiva, zlasti še, ko jo primerjam s poukom nemščine. Res imam ur nemščine bistveno več, vendar mi priprava nanje vzame manj časa, saj je to jezik, ki ga mi vsi lahko pogosteje slišimo in prihajamo z njim v stik. Pri grščini te možnosti seveda ni. Na vsako posamezno uro grščine se moram bistveno bolj intenzivno pripraviti, da ne bi ura morebiti izzvenela preveč suhoparno in bi bila le slovnično nasičena.

Prvo, kar sem izvedela od dijakov, je bil podatek, da so se odločili za pouk grščine, ker naj bi tu predvsem spoznavali grško mitologijo. Žal pa program ne vključuje 70 ur seznanjanja z grškimi bogovi in junaki in njihovimi vsemogočimi dogodivščinami. Drobce tega seveda lahko zelo domiselno vključimo v posamezno uro kot popestritev.

Pred začetkom šolskega leta sem se posvetovala z dr. Babičem, kako bi oblikovala učni načrt za to našo skrajšano verzijo grščine, da bi učenci vendarle dobili tudi nekaj konkretnega jezikovnega znanja.

V Sloveniji se za pouk grščine uporablja nemški oz. avstrijski učbenik *Κάθηραρος*, ki sta ga strokovno pregledala dr. Babič in mag. Senegačnik. V celoti obsega 59 lekcij, kar je neskončno več od tistega, kar bi uspeli predelati z dijaki v programu dveh ur tedensko v dveh letih (140 ur v dveh letih). Tako sva se z dr. Babičem dogovorila, da bi bilo v dveh letih smiselno predelati približno 30 lekcij. Eni lekciji se tako lahko posvečamo pet šolskih ur. Omenila pa sem že, da bodo ti dijaki drugo leto namesto grščine najverjetneje izbrali maturitetne predmete.

Ostane nam 70 ur, kar pomeni približno 14 lekcij. V tem primeru se izkaže, da učbenik *Κάθηραρος* ni ravno najbolj primeren, je pa edini in se moramo torej zadovoljiti z njim. Snovi je v vsaki posamezni lekciji več kot za pet ur, zato se pri razlagi slovničnih struktur omejujem na najbolj bistvene stvari, daleč od ne vem kakšnih izjem in podrobnosti, ker smo se odločili za načelo, da je bolje, da učenci v tem letu spoznajo več stvari in te bolj površno, kot da bi izjemno natančno spoznali (in se seveda tudi naučili) le peščico slovničnih struktur.

10 ur (to časovno ustreza dvema lekcijama) sem na začetku leta posvetila seznanjanju dijakov s kulturno-civilizacijskimi dosežki Starih Grkov.

Edino smiselno se mi zdi, da dijaki spoznajo nek grob okvir zgodovine grškega jezika, ki dejansko je jezikovni fenomen, saj se pisni dokumenti pojavljajo kontinuirano skozi dobo 3000 let. Prav je, da spoznajo glavne grške dialekte, čeprav je jasno, da bodo v tem letu uspeli spoznati le značilnosti atiščine (in še teh seveda zelo malo).

Prav tako je pomembno, da se seznanijo s časovnimi okviri grške civilizacije, da dobijo neko določeno predstavo o tem, kdaj so se odvijali najpomembnejši dogodki v grški zgodovini.

Poleg tega sem jih kratko seznanila s pregledom grške književnosti. Tu bi rada poudarila, da sem vse dijake dejavno vključila v našete teme in da bo vsak izdelal v šolskem letu dva referata. Enega npr. s področja arhitekture, gospodarskega življenja, športa, religije..., odvisno pač od njihovega lastnega zanimanja. Drugi referat pa bo obsegal področje književnosti. Vsak dijak bo prebral, v prevodu seveda, odlomek iz dela antičnega grškega avtorja. Predstavil bo vsebino odlomka, literarno zvrst in samega avtorja. S tem bodo tudi povsem konkretno spoznavali originalna dela velikih grških ustvarjalcev in moje predavanje o grški književnosti bo po mojem mnenju lahko dobilo povsem dejanske temelje.

Po teh uvodnih urah smo se lotili opismenjevanja, kar sem si predstavljala lažje, kot je dejansko bilo. Nekaj grških črk dijaki seveda že poznajo z drugih področij znanosti (matematika, fizika), večine pa ne, zato to zahteva od njih precej dela in vaje doma, a ker so v skupini dijaki, ki so se na podlagi lastnega zanimanja odločili za grščino, so pisavo hitro osvojili.

Drugачna je zgodba z branjem grške pisave. Temu poglavju je potrebno nameniti kar precej časa, še zlasti, ker sem odkrila, kaj predstavlja najtrši oreh mojim dijakom. Tudi drugi kolegi, ki so se že ukvarjali s poučevanjem grščine, so potrdili mojo ugotovitev: naglaševanje.

Čeprav je beseda točno opremljena z naglasnim znamenjem, dijakom enostavno ne uspe prebrati besede tako, kot je treba.

Šele ko jih posebej opozorim, kje stoji naglas, dosežemo zaželjeno.

Včasih sama preberem besedo tako, da jo naglasim na različnih mestih. Dijaki nato sami ugotovijo, kakšna je pravilna zvočna podoba besede.

ἄνθρωπος ἀνθρώπος ἄνθρωπος

Zanimivo je bilo opazovati težavo, ko smo se ukvarjali z deklinacijo samostalnikov. Spoznali smo posamostaljeni pridevnik ὁ σοφός, ki je naglašen na zadnjem samoglasniku. Samostalnika ὁ φίλος in ὁ νόμος sta naglašena na predzadnjem, vendar so dijaki velikokrat izgovorili narobe: φιλός, νομός (in ne samo v nominativu, tudi v ostalih sklonih). V primeru samostalnika ὁ οὐράνός je bila slika nekoliko drugačna. Človek bi pričakoval, da bodo besedo pravilno naglašali na koncu, kot so to počeli v prvem primeru, in to bi bilo tudi prav. Toda tokrat so besedo naglasili οὐράνος, domnevam da zato, ker jim je iz kemije poznan uran, torej naglas na a. Podobno kot v prvem primeru je bilo tudi pri samostalnikih ženskega spola: najprej ἡ ψυχή, nato so tudi ἡ μάχη preoblikovali v ἡ μαχή.

Druga težava je pri pisanju pridiha pri samoglasnikih in diftongih na začetku besede. Nanje pogosto pozabijo. Pri tem jim povem, da zdaj pač ne vem, ali se beseda izgovori kot »anthropos« ali »hanthropos«, in sami ugotovijo, kaj manjka.

Še težje si dijaki zapomnijo, kdaj se pojavlja katero od treh naglasnih znamenj.

Glavna pravila so si uspeli nekako zapomniti, ostalo, sem prepričana, pa bodo osvojili tekom leta. Osebnostno se mi ne zdi najbolj pomembno to, da bi mesec dni vztrajala le pri pravilih pravilnega zapisovanja naglasov, saj je moj namen, da bodo dijaki nekoč znali prebrati kakšen enostaven grški sestavek, morda samo kakšen posamezen stavek in ne, da bodo pisali pisma v grščini.

Preden začnemo z obravnavo 1. lekcije, je zelo primerno, da dijaki spoznajo čimveč grških besed, ki se kot tujke uporabljajo tudi v slovenskem jeziku:

κόσμος, σύμβολον, στάδιον, πρᾶξις, φίλος, σοφία, φόβος, τέχνη, πλαγήτης, ὕδωρ,

νάρκισσος, ἀριστοκρατία, γεωμετρία, ἔργον, διάλογος...

Razložimo pomen besed, kot so npr. biologija, psihologija, geografija, astronomija...

S tem se njihov besedni zaklad zelo enostavno in zelo hitro poveča z nič na 10 – 20 grških besed.

Na pojav grških tujk opozorim vedno, kadar naletimo na besedo, ki jo dijaki v določeni povezavi poznajo tudi v slovenščini (in tudi v nemščini).

Pri obravnavi 2. ali o-deklinacije tipa τὸ δένδρον (neutra) sem jih pri samostalniku τὸ φυτόν (rastlina) opozorila na izraze fitogeografija, fitomedicina.

Pri skrajšanem programu grščine je težava ravno v krčenju snovi in omejevanju na poglobitvo. Ena teh težav je vsekakor obseg besednega zaklada. V začetku gradimo na besedah, katerih pomen že poznamo iz slovenščine, dodamo pa vsako uro še nekaj novih, dijakom neznanih besed.

Tako smo v 1. in 2. lekciji spoznali 2. ali o-deklinacijo tipa ὁ φίλος in τὸ δένδρον ter 1. ali a-deklinacijo tipa ἡ ψυχή. Pri vsaki skupini spoznamo približno pet samostalnikov poleg tistih, ki so jim že znani (m. sp. ξένος, βίος, κόσμος; sr. sp. ἔργον, ζῶον; ž. sp. νίκη, τέχνη...). Podobno je z glagoli. Dijaki so se naučili spregati glagole na –ω in spoznali smo jih sedem. S temi besedami delamo različne vaje, da si jih učenci lažje zapomnijo.

Naslednji problem so ravno vaje. V učbeniku jih je zelo malo, zato se moram zanesti na svojo izvirnost, res pa je, da mi je delo sedaj olajšal delovni zvezek Κάνθαρος, ki ga je priredil in poslovenil dr. Babič.

Kljub temu mislim iz lastnih izkušenj, da se znanje tujega jezika (klasičnega ali modernega) najbolje pridobiva in obnavlja s prevodi iz slovenščine v tuje jezike. Tu je namreč zajeto vse znanje, slovnične strukture in besedni zaklad, zato moji dijaki veliko prevajajo (resda enostavne stavke na začetku), definirajo posamezne slovnične strukture, pretvarjajo iz množine v ednino in obratno. Pri tem moram poudariti, da zelo hitro napredujejo in osvajajo nova znanja, je pa res, da pri slovnici kakšnih posebnih težav še ne more biti, ker je snov na začetku dokaj enostavna. Še posebej hitro osvojijo strukture, ki jih poznajo tudi iz latinščine.

Vsa pravila napišem na tablo, vse spregatvene in sklanjatvene vzorce, saj učbenik ne nudi nobenih tovrstnih razpredelnic. Včasih si pomagam tudi z avstrijskim učbenikom Einführung in die griechische Sprache, ki pa služi zgolj kot dopolnilo s svojimi teksti, vajami in preglednicami. Posebno so v njem dobrodošli v vsaki lekciji po težavnostni stopnji zbrani pregovori, ki popestrijo snov in mi omogočajo krajši preskok v najrazličnejše teme.

Primer 1: Pri obravnavi 2. deklinacije tipa δένδρον smo spoznali tudi samostalnik τὸ δῶρον (darilo) in učencem sem povedala rek ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα in od kod izhaja pomen tega, namreč da darila sovražnikov niso nobena darila.

Primer 2: V 2. lekciji najdemo v obravnavanem besedilu štiri stavke, kjer je glagol izpuščen. Skupaj ugotovljamo, kje se tudi v slovenščini pojavljajo takšni primeri. To nas pripelje do pregovorov in kot dodatni primer si ogledamo tudi grški pregovor ἐν οἴνω ἀλήθεια. Dijake postopoma vodim do tiste stopnje, ko znajo sami razvozlati pomen stavka:

- ἐν že poznajo in vedo, da pomeni »v«;
- ugotovijo, kako se οἴνω glasi v nominativu ednine > οἶνος;
- omenim jim črko digama (Ϝ) in njeno izgovorjavo > Ϝοῖνος;
- razložim jim, da so Grki diftong οι kasneje izgovarjali kot »i« in tako sami ugotovijo, da je nastala glasovna podoba besede »vinos«, ki je etimološko sorodna latinski besedi vinum in slovenski vino;
- iz besed »v vinu« razberejo, da ἀλήθεια najbrž pomeni »resnica«.

Takšen preskok omogoča torej na eni strani obravnava slovnice, na drugi pa tudi branje originalnih besedil iz učbenika, ki so v začetku pred-

vsem filozofskega značaja, vendar lahko tako svoje dijake seznanjam tudi s tem področjem grškega duha. Nasploh se trudim, da bi ob vsaki najmanjši priložnosti (beri grški besedi) izkoristila asociacijo za popestritev učne ure.

Primer 3: Pri pridevniku *καλός* sem jim na tablo napisala obliko *τῆ καλλίστη* (poleg tega smo ravno obravnavali a-deklinacijo) in jim povedala o »jabolku spora« med grškimi boginjami in posledicah tega dogodka.

Primer 4: Ob besedi *φόβος* smo poskusili najti kar največ različnih fobij, nato pa sem jim pokazala tudi celoten seznam le-teh iz Cambridgeovega Podatkovnika. Posamezne fobije smo razčlenili z grškimi besedami: arahnofobija (*ἀράχνη*), anemofobija (*ἄνεμος*), talasofobija (*θάλασσα*), pirofobija (*πῦρ*), tanatofobija (*θάνατος*), nekrofobija (*νεκρός*), hidrofobija (*ὕδωρ*)...

Primer 5: V besedilu 2. lekcije smo naleteli na samostalnika *ὁ ἥλιος* in *ἡ σελήνη*. Dijakom sem razložila njuno povezavo z grško mitologijo (bog sonca in boginja meseca), nato pa smo si pogledali še najpomembnejše grške bogove.

Primer 6: Pri glagolu *φέρω* se kar sama ponuja fraza *Γλαῦκα εἰς Ἀθήνας* (*φέρεις*). Frazo samo prevedem, nato pa poskusimo poiskati njen pomen in ga podkrepiti z ustreznim kontekstom. Povem jim tudi nemško različico: Eule nach Athen tragen. Na koncu poiščemo tudi ustrezno frazo v slovenščini: *nositi drva v gozd*.

Podobnih primerov bi lahko našli še veliko več. Dejstvo je, da bi bili brez takšnih stvari ob zahtevanem tempu (5 ur za eno lekcijo ob vseh slovnicih zadevah, ki jih posamezna enota obravnava) kaj kmalu lahko povsem nasičeni s slovnico. Tako pa program 70 ur zahteva od dijakov, da znajo po enem letu učenja grščine naslednje:

- aktivni indikativ in imperativ prezenta tematne konjugacije
- aktivni imperfekt tematne konjugacije
- medio-pasivni indikativ in imperativ prezenta
- medio-pasivni imperfekt
- indikativ in imperativ prezenta glagola *εἰμί*
- aktivni in medio-pasivni particip prezenta
- 1. ali a-deklinacija
- 2. ali o-deklinacija
- 3. ali konzontančna deklinacija (osnove na gutural tipa *φύλαξ*, na nazal tipa *κύων*, na likvido tipa *ῥήτωρ* in na dental tipa *πρᾶγμα*)
- adjektivi a- in o-deklinacije in pravilno stopnjevanje
- osebni in oziralni zaimki
- konstrukcija akuzativ z infinitivom, nominativ z infinitivom in dativus possessoris
- uporaba predlogov *ἐν*, *ἐκ*, *περί*, *ἐπί*, *πρός*
- funkcije genetiva, dativa in akuzativa

Prvi vtisi in prve izkušnje so skoraj preveč obetavni in nepričakovani. Morda imam samo srečo s skupino dijakov. Verjetno bi bilo vse drugače, če bi se dijaki morali učiti grščine ali če bi bili mlajši, toda o tem bi lahko več povedala s področja nemščine in kako velika je razlika med 1. in 2. letnikom na isti začetni stopnji. A to je že druga zgodba.

Naslov:

Katarina Klakočar Zager

Gimnazija Poljane

Strossmayerjeva ulica 1

SI-1000 Ljubljana

e-mail: dj.jure@siol.net